

Logical Fallacies 9

مغالطات منطقی ۹

این برنامه آموزشی با پشتیبانی و حمایت بنیاد غیر انتفاعی آینه تهیه و تقدیم حضور شما عزیزان میشود. در این بسته آموزشی که صد جلسه خواهد بود، اصول درست فکر کردن بر اساس آموزه های تفکر نقادانه، (Critical Thinking) و با بهره گیری از آخرین یافته های علمی در زمینه تفکر، آموزش داده میشود. هدف از این برنامه آشنایی همگان با اصول درست اندیشیدن است تا از این طریق شاهد گسترش هر چه بیشتر عقل ورزی و خردگرایی در جامعه باشیم.

مغالطه تهدید وقتی اتفاق می افتد که مغالطه کننده ادعایی را مطرح می کند و بطور تلویحی یا تصریحی به مخاطب خود می فهماند که اگر سخن او را نپذیرد باید منتظر عواقب آن باشد.

- اگر نسبت به وضعیت اقتصادی اعتراض کنید شما را به جرم اخلاق در امنیت ملی بازداشت و زندان می کنیم.
- اگر سرود جمهوری اسلامی را همراه با پخش آن نخوانید دیگر شما را به تیم دعوت نمی کنیم یا خانواده های شما را اذیت خواهیم کرد.
- اگر در شبکه های اجتماعی پست سیاسی بگذارید شما را ممنوع الخروج خواهیم کرد.

مغالطه تطمیع از یک جهت شبیه به مغالطه تهدید است با این تفاوت که در تهدید به مخاطب تفهیم میشود که مخالفت برایش عواقب دارد در مغالطه تطمیع به مخاطب وعده و وعید داده میشود که اگر سخن مرا بپذیری یا آنگونه که من میخوام رفتار کنی سود و منفعتی عاید تو خواهد شد.

- اگر سرود ملی جمهوری اسلامی را بخوانید به شما حواله خودرو داده خواهد شد.

- اگر سخن من را بپذیری شما را با خرج دولت برای دیدن بازیهای جام جهانی فوتبال به قطر خواهیم فرستاد.
- اگر در مجلس با اجرای این طرح موافقت فرمایید یک ویلا در شمال به شما از طرف هیات مدیره تقدیم خواهد شد.

کسی که می پذیرد با دریافت رشوه پا روی حق و حقیقت بگذارد تحت تاثیر این مغالطه قرار گرفته است. مغالطات به همین دلیل در برخی کتاب ها با عنوان حقه های کثیف (dirty tricks) نام برده شده اند.

مغالطه جلب ترحم (appeal to pity) زمانی اتفاق می افتد که شخصی ادعایی را مطرح می کند و سپس اوضاع و شرایط ناگوار خود را ذکر می کند و با جلب دلسوزی و ترحم از طرف مقابل می خواهد شرایط او را درک کند و خواسته او را اجابت کند.

- مثلاً دانشجویی که در امتحان نمره قبولی نیاورده با ذکر بیماری سرطان همسرش تقاضای ارفاق و نمره قبولی می کند.
- فلان زندانی را آزاد کنید چون او مادر یک کودک پنج ساله است.

سخنان سقراط که افلاطون آنها را در رساله دفاعیه (opology) آورده به خوبی نشان می دهد که سقراط به استفاده از این مغالطه توجه داشته و به همین دلیل اجازه نداده تا فرزندانش در جلسه محاکمه دادگاه حضور داشته باشند تا از این طریق خواسته باشد حس ترحم قاضی را برانگیخته باشد.

سقراط میگوید:

"شاید در میان شما کسانی باشند که برای جلب ترحم کودکان خود را به دادگاه آورده اند. در حالی که من در معرض بزرگترین خطر هستم چنین نمی کنم. من نیز خویشانی دارم زیرا به قول هومر از درخت بلوط نزاده ام و از سنگ بیرون نجسته ام. بلکه از میان آدمیان برخاسته ام و حتی سه پسر دارم که یکی بزرگ شده و دو دیگر کودک اند. ولی هرگز آنها را برای جلب شفقت شما به دادگاه نخواهم آورد."

البته داشتن ترحم و دلسوزی لازمه انسانیت است. اگر کارگری را به دلیل اشتباهش اخراج کنیم و سبب شود کودکانش آواره خیابان شوند حتما باید ملاحظاتی داشت. مسئله در اینجا این است که از حس ترحم و دلسوزی سوء استفاده نشود.

جایگزین کردن ترحم و دلسوزی به جای استدلال؛ یعنی اظهار اینکه من ضعیف و ناتوان و شایسته ترحم هستم، پس سخنم را بپذیرید.

مثال ۱: استاد، به نظرم مقاله ای که نوشتم واقعاً لایق نمره ی ۲۰ است. من این مقاله را وسط مراسم عزاداری مادرم نوشتم.

توضیح: حس تعهد و پشتکار این دانشجو واقعاً لایق نمره ۲۰ است، ولی متأسفانه معیار نمره دادن به مقاله فرق دارد. شاید این دانشجو لایق حس ترحم باشد، ولی این ترحم تأثیری در کیفیت مقاله نوشته شده ندارد و اگر قرار باشد به خاطر تعریف کردن قصه‌های غم‌انگیز نمره کسی را عوض کنیم، قربانی مغالطه توسل به ترحم شده‌ایم.

راهنمایی: در استدلال‌هایتان از توسل جستن به ترحم پرهیز کنید، چون لو می‌دهد که استدلال‌تان ضعیف است و برای ثابت کردنش مدرک کافی ندارید.

هشدار نسبت به فریب خوردن از طریق این مغالطه نباید سبب شود که انسان بیرحم و سنگدل شود و جایی که نیاز به شفقت و محبت است از ترس اینکه نکند در دام این مغالطه بیفتد بخواهد از ترحم به دیگران سر باز زند. در این امور مرزهای باریکی وجود دارد و تصمیم‌گیری هوشمندانه و عقلانی کار آسان نیست.

مغالطه تا نباشد چیزی مردم نگویند چیزها (where there's smoke, there's fire)

یکی از روش‌هایی که مغالطه‌گران و فریبکاران از آن استفاده می‌کنند «پخش شایعه و اخبار جعلی» است. مطالعات نشان داده اگر شایعه‌ای پخش شود و سپس تکذیب شود بیش از پنجاه درصد کسانی که شایعه را باور کرده‌اند همچنان پس از تکذیب به آن باور خواهند داشت. وقتی برای کسی شایعه ساخته می‌شود برای او بسیار دشوار خواهد بود تا دامن خود را از آن پاک کند. در زبان انگلیسی می‌گویند هر جا دود هست دلیلی است بر وجود آتش و در زبان فارسی گفته می‌شود تا نباشد چیزی مردم نگویند چیزها. این یعنی در جامعه این شرایط مهیا است تا شایعه همیشه کار خود را انجام دهد.

- نگاه کن این دختر چگونه لباس پوشیده، معلوم است که به دنبال چیست.
 - وقتی برخی شخصیت‌های سیاسی یا هنری یا ورزشی نسبت به عملکرد جمهوری اسلامی انتقاد می‌کنند مغالطه‌گران با پخش شایعه که مثلاً برای گرفتن ویزا این حرف‌ها را می‌زنند سعی می‌کنند بحث را عوض کنند و چهره شخص مخالف را در افکار عمومی خراب کنند.
- در کتاب مغالطات نوشته ریچارد پال و لیندا الدر این مغالطه کثیف‌ترین نوع مغالطه در میان 44 مورد ذکر شده در آن کتاب دانسته شده است. (ترفند کثیف شماره 16)
- علاقه مردم به شنیدن و تعریف کردن قصه و داستان باعث می‌شود شایعات با سرعت نور در جامعه پخش شوند. وقتی این کار بوسیله مقامات دولتی انجام می‌شود به آن انتشار اطلاعات کذب (misinformation) می‌گویند. آنها با زدن اتهام‌های دروغین به مخالفان سعی می‌کنند چهره آنها را خراب و از صحنه خارج‌شان کنند.

- گاهی دولت ها با توسل به انتشار اطلاعات جعلی زمینه را برای حمله به یک کشور فراهم می آورند. نظیر ادعای داشتن سلاح های کشتار جمعی که بهانه حمله آمریکا به عراق شد.

گرایش مردم به قصه گویی سبب میشود این مغالطه فرصت مناسبی برای انتشار داشته باشد. مثل زمین حاصلخیزی که منتظر بارش باران است تا انواع گیاهان و علف ها در آن برویند.

مغالطه دوگانه جعلی (false dilemma fallacy)

این مغالطه زمانی اتفاق می افتد که مغالطه گر کسی را در معرض انتخاب بین دو گزینه ناخوشایند قرار می دهد، در حالی که گزینه های بیشتری وجود دارد.

- من فکر میکردم آدم خوبی هستی ولی دیدم به این خیریه کمک نکردی.

در این مغالطه این فریب وجود دارد که فقط دو وضعیت ممکن وجود دارد و احتمالات دیگری را نمی توان در نظر گرفت.

- یا شما به وضع موجود رضایت می دهید یا اینکه کشور گرفتار تروریسم و تجزیه طلبی می شود.

از آنجا که در بحث مربوط به تفکر سیاه و سفید یادآور شدیم که برای افراد معمولی در نظر گرفتن دو وضعیت مخالف به شکل دو قطبی ساده تر از در نظر گرفتن حالت های پیچیده، این مغالطه بسیار کارساز است. دوگانه اندیشی از جمله حالت های فکری است که مانع از تفکر صحیح می شود و انسان را به خطا می اندازد. مغالطه گران با عنایت به این گرایش ذهنی سعی می کنند از این مغالطه نهایت استفاده را ببرند.

- یا جمهوری اسلامی یا تجزیه ایران

آنها بحث و استدلال خود را به شکل سیاه و سفید و دو وجهی مطرح می کنند انگار راه سومی وجود ندارد.

- شما یا با ما هستید یا علیه ما

گرایش مردم به دوگانه اندیشی سبب میشود مغالطه دوگانه جعلی منطقی به نظر برسد. چون همه پرسش دو گزینه ای را به پرسش چند گزینه ای ترجیح می دهند.

هرگونه کپی برداری از مطالب این وب سایت بدون ذکر منبع پیگرد قانونی دارد.